Ҫӗнӗ хӗрача

Ҫуллахи пӗр ӑшӑ кун пирӗн пысӑк ҫуртӑн картишне эпир нихӑшӗ те палламан хӗрача тухрӗ. Хӑй ҫав тери илемлӗскер. Сап-сарӑ ҫӳҫ тунисем пурҫӑн пек йӑлтӑртатаҫҫӗ, куҫӗсене вара ятарласа сенкер тӗслӗ кӑранташпа укернӗ тейӗн. Пирӗн ҫине вӑл хӑюсӑр, именнӗ пекрех пӑхать...

Эпир ӑна хамӑрпа пӗрле выляма чӗнтӗмӗр. Малтанах ун умӗнче ытахальтен кӑна калаҫкаларӑмӑр. Надя хӑйӗн шӑллӗ ашшӗ-амӑшне итлеменни, юлашки вӑхӑтра ытла та харсӑрланса кайни ҫинчен каларӗ. ӗнер, авӑ, коридорти чӳречене футбол мечӗкӗпе ҫӗмӗрнӗ вӑл. Таня темле интереслӗ кӗнеке пирки сӑмах хускатрӗ. Ыттисем те ҫавӑн майлӑрах калаҫрӗҫ. Тавлашса кайни те пулчӗ. Ҫӗнӗ хӗрача кӑна нимӗн шарламасӑр эпир калаҫнисене итлесе тӑчӗ.

Юлашкинчен пурте унпа паллашрӑмӑр. Вӗсене нумай пулмасть пирӗн ҫуртра хваттер панӑ. Хула хӗрринчи урамран куҫса килнӗ иккен вӗсем кунта. Хӗрачи хӑй Неля ятлӑ. Унтан эпир ушкӑнӗпех лотолла выляма лартӑмӑр.

Ҫулла пирӗн картишӗнче питӗ лайӑх. Ачасем валли ятарласа хӑма сарса тунӑ площадкӑ пур. Унтах тӑрӑхла сӗтел, вӑрӑм саксем. Площадкӑ тавра хамӑр лартнӑ ҫамрӑк йывӑҫсем ешереҫҫӗ. Питӗ кӑмӑллӑ! Ҫавӑнпа та эпир ҫулла пушӑ вӑхӑта пӗрмай ҫакӑнта ирттеретпӗр. Вылятпӑр, юрӑсем юрлатпӑр. Халӗ ӗнтӗ пирӗн йыша тата тепӗр хӗрача хутшӑнчӗ.

Ик-виҫӗ кун пӗрле выляса-хаваслланса пурӑннӑ хыҫҫӑн Неля пире хӑнӑхса, пирӗнпе туслашса ҫитрӗ. Хӑй вӑл ҫав тери калаҫма юратаканскер иккен. Пӗр-

пĕр калаçу пуçланса кайсан, унăн шăнкăрав пекех уçă сасси кăна янраса тăрать, ыттисене пӳле-пӳлех калаçать. Темиçе кун хушшинче вăл пире нумай япаласем çинчен каласа пачĕ. Уçă кăмăллă хĕрачана эпир чунтанах килĕштертĕмĕр, çавăнпа та вăл каланисене хăлхасене тăратсах итлерĕмĕр.

— Ку хулана куçса киличчен эпир питĕ инçетри çĕршывра, тĕлĕнмелле чаплă хулара пурăнтăмăр. Ой, хĕрачасем, пулса курасчĕ сирĕн унта! — тет Неля куçĕсене хупса,икĕ аллине пĕрле тытса лартса.— Ун пек хула урăх ниçта та çук пуль!.. Çав тери илемлĕ, каласа памалла мар! Кăнтăрла ылтăнăн çуталса ларать, каçхине ăна кĕмĕл тĕс кĕрет. Урамсене кавир сарнă пек тĕрлĕ-тĕрлĕ сăрсемпе сăрланă. Скверсенче чечек вăрманĕ... Чечекĕсем йывăççем çӳллĕш. Çумăр çунă чух пĕр-пĕр чечек айне кĕр те тăр — сан пуç çине пĕр тумлам та лекмест вара.

— Мĕн ятлă хула вăл? — ыйтрĕ Таня.

— Ячĕ-и? ăна калама юрамасть çав, хушман.

— Мĕншĕн юрамасть?

— Ну, мĕншĕн пултăр-ха? Паллах, «военная тайна».

— Сирĕн аçу çар çынни пулнă-им?

— Çар çынни çав! Вăл çамрăклах вăрçăра пулнă. ăна Совет Союзĕн Геройĕ ятне те панă, анчах та кун çинчен вăл никама та каламасть.

— «Военная тайна» пирки-и? — куларах ыйтрĕ Надя.

— Уншăн мар. Мухтанма юратмасть вăл. Анне те мухтанма юратмасть пирĕн. Çамрăк чух хăй артисткă пулна, киносенче те вылянă. Анчах кайран, чĕри ыратнипе аптрама пуçласан, ку ĕçе пăрахнă.

— Питӗ пултаруллӑ ҫынсем иккен санӑн аҫу-аннӳ. Эсӗ те вӗсем пекех-и? — терӗм эпӗ.

— Хам пирки нимех те калаймастӑп, анчах пирӗн шкулти учительсем мана балета е цирка вӗренме ярасшӑнччӗ. Ҫапах та эпӗ унта каймастӑп, аттепе анне те ярасшӑн мар.

— Мӗншӗн-ха апла, учительсем ярасшӑн, аҫупа аннӳ килӗшмеҫҫӗ? — каллех ыйтрӑм эпӗ.

Учительсем эпӗ искусствӑ енӗпе питӗ пултарнӑшӑн ярасшӑн. Аттепе анне ӑна шута илмеҫҫӗ, юратмаҫҫӗ вӗсем ун пек-кун пек ӗҫе. Вӗсемшӗн завод кӑна пултӑр...

— Эсӗ вара вӑл енпе питӗ пултаратӑн-и мӗн?

— Пултаратӑп пулмалла ҫав. Эп вӗреннӗ шкулта мана ҫитекенни ҫукчӗ. Тӗрлӗ фигурӑсем тӑвасси, чӗрне вӗҫҫӗн ташласси, шывра ишесси — маншӑн питӗ ҫӑмӑл.

— Ишме те пултаратӑн-и?—ыйтрӗ Таня.

— Терлӗ меслетпе ишме пӗлетӗп. Хуть хӑяккӑн выртса, хуть месерле, пур пӗрех Атӑл урлӑ ишсе каҫатӑп.

— Ан калаҫ-ха, пулма пултараймасть!— иккӗленсе илчӗҫ хӑш-пӗрисем.

— ӗненместӗр пулсан, ан ӗненӗр ара, анчах сире улталанинчен мана мӗн усси?

Пӗррехинче эпир ушкӑнӗпех площадкӑна тӗрӗ тӗрлеме тухса лартӑмӑр. Пирӗнтен чылайӑшӗ — тӗрӗ ӑстисем. Надя акӑ хӑйӗн кравачӗ тӗлне ҫакмалли кавир тӗрлет. Питӗ илемлӗ пулать унӑн кавирӗ. Таня сӗтел ҫине сармалли тӗрлет. Эпӗ пӗчӗк минтер пичӗ майлаштаратӑп.

Неля пирӗн ӗҫсене курчӗ те нимӗн чухлӗ те тӗлӗнмерӗ.

— Хĕрачасем, эп сире хам тĕрленĕ япаласене илсе килсе кăтартам-и? — терĕ çеç вăл.

— Кăтарт, Неля, тархасшăн илсе кил,— терĕмĕр эпир пурте.

Вара Неля хаваслансах хăйсен хваттерне чупрĕ. Нумаях та вăхăт иртмерĕ — вăл пĕр пĕчĕк чăматан тулли тĕрленĕ япаласем илсе тухрĕ. Эпир вĕсене пĕрерĕн-пĕрерĕн тыта-тыта пăхрăмăр та вăл мĕн тери ăста тĕрлеме пултарнинчен питĕ тĕлĕнтĕмĕр.

— Пирĕнтен нихăшĕ те ун пек тĕрлеме пултараймасть-ха.

Хăçан ĕлкĕртĕн кун чухлĕ тĕрлеме?— ыйтрĕ Таня.

— Ой, хĕрачасем, леш хулара пурăннă чух эпĕ çĕрĕн-кунĕн тĕрлесе лараттăм. Çав тери йăлăхтарчĕ мана ку ĕç, çавăнпа та халь тĕрĕ çине пăхма пултараймастăп,— ним тытăнса тăмасăр хуравларĕ вăл.

— Ара, кун чухлĕ тĕрлесен кама йăлăхтармĕ! — терĕм эпĕ. Хам ăшăмра эпĕ Нельăна ăмсантăм: мĕн тери пултаруллă хĕрача иккен вăл, темĕн тума та пелет!..

— Тĕррӳ-качку, атьăр ыран Атăл леш енне хĕртĕнме каятпăр,— терĕ вăрахчен нимĕн шарламасăр ларнă Света.

— Атьăр, атьăр! — килĕшрĕç чылайăшĕ.

Çанталăк паянхи пекех лайăх пулсан — каятпăр! Кам пырас тет, ал йăтăр!—шӳтлесе каларăм эпĕ.

Алă çĕклеменни пĕрре те пулмарĕ.

Анчах тепĕр кунне эпир кĕтнĕ пек çанталăк пулмарĕ, çумăр çăва пуçларĕ. Тăваттăмĕш кунне тин чарăнчĕ вăл. Çанталăк уяртрĕ, хĕвел хĕртме тытăнчĕ. Эпир вара кăнтăрлахи апат хыççăн тин Атăл леш енне кайма пуçтарăнтăмăр. Неля та пирĕыпе пыма тухрĕ.

Вăл картишне тухсан, амăшĕ ăна чӳречерен кăшкăрчĕ:

— Ас ту, Неля, асăрхануллăрах пул, тарăн çĕре кĕрсе ан кай, путатăн!

— Юрĕ, юрĕ! — терĕ ăна хирĕç çĕнĕ хĕрача, темшĕн тăруках хĕрелсе кайса.

Паром çине вырнаçса ларсанах эпир юрă янратса ятăмăр:

Тӳпе сенкер, таса,
Умра — уй-хир, вăрман...
Тăван çĕршыв, санпа
Эпир пĕрле ялан!

Светăпа иксĕмĕр паром пуçĕнче тăратпăр.

— Галя, эс пĕлетĕн-и, Неля пире пĕтĕмпех суеçтерет,— терĕ Света.

— Неля-и? — тĕлĕнсе ыйтрăм эпĕ.

— Неля çав. Суеç вăл.

— ăçтан пĕлетĕн?

— Ара, виçĕм кун эпĕ ăна: мана та хăвăн пек тĕрĕ тĕрлеме вĕрент-ха, тесе ыйтрăм. Йĕппе çиппине те, пирне те патăм. Анчах мана вăл нимĕн те кăтартмарĕ. «Тепĕр чух вĕрентĕп»,— терĕ.

— Вăл вăхăтра, тен, унăн кăмăлĕ пулман. Чăн та тепĕр чух кăтартать пуль.

— Ку çеç мар-ха...— терĕ Света, кăмăлсăр пулса.— Ытти те тĕрĕс мар унăн. Сăмахран, Неля амăшĕ нимĕнле артисткă та пулман...

— Куна ăçтан пĕлетĕн тата?

Вĕсем халь пирĕн кӳршĕсем вĕт-ха, вĕсен хваттерĕ пирĕнпе юнашарах. Пĕррехинче Неля амăшĕ пирĕн пата кĕчĕ. Эпĕ вăл вăхăтра хам пухнă кино артисчĕсен сăнӳкерчĕкĕсене альбома вырнаçтарса лараттăм. Вăл манран: «Юрать-и?» — тесе ыйтрĕ те манпа пĕрле

пăхма тытăнчĕ. Çавăн чухне вара эпĕ чăтаймарăм, ыйтрăм: «Марина инке, эсир мĕнле фильмсенче выляна?» — терĕм.

— Мĕн-мĕн? — терĕ вăл, çав тери тĕлĕнсе.

Вара эпĕ вăл артисткă пулни çинчен Неля каласа панине пĕлтертĕм.

— Çук, эпĕ нихçан та артисткă пулман, Неля сире юптарса каланă. Эккей, çав Неля, суяс йăлана ниепле те пăрахса çитерейместь! Суйма юратакан няньă пулсаччĕ те пирĕн, çав вĕрентсе хăварчĕ ăна, мур пусĕ! — терĕ Неля амăшĕ.

— Çук пуль...— терĕм эпĕ Гальăна,

— Сана, çамрăк хĕрачана, хăй кам пулни çинчен юри каласа паман пуль? Тен, вăл ăна аса та илесшĕн мар, çавăнпа та ун çинчен никама та каламасть. «Çынсене ĕненес пулать»,— тет пирĕн атте. Эпĕ хам нихçан пĕр сăмах та суяс çук, çавăнпа та çынсене те ĕненетĕп. Неля та улталас çук, мĕн парать-ха ăна пире суйни? Кун çинчен эсĕ халлĕхе ытти хĕрачасене нимĕн те ан кала. Пурăнсан курăпăр-ха, малашне мĕн пулĕ...

Унтан эпĕ ашшĕ пирки те ыйтрăм çке-ха,— терĕ Галя.— Вăл чăнах та Совет Союзĕн Геройĕ-и? — терĕм. Çук, вăрçăра мар, çарта та пулман, уксах вăл, пĕчĕк чухнех ўксе аманнă. ĕмĕр тăршшĕпех бухгалтер пулса ĕçлет, терĕ мана Неля амăшĕ.

Галя каланине манăн ĕненмеллех пулчĕ. Питĕ кăмăлсăрлантăм эпĕ Неля пирки. Чăнах та, ма çав териех суйнă-ха вăл пире?..

Хамăр çуртри хĕрачасем хушшинче эпĕ пуринчен те аслăраххи, улттăмĕш класа куçрăм ĕнтĕ. Вĕренессе те — мухтанмасăрах калатăп — лайăх вĕренетĕп. Тен, çавăнпах та-и, ытти хĕрачасем эпĕ каланине яланах

итлеççĕ. Халĕ акă Света та манпа килĕшрĕ, Неля пире улталани çинчен ытла тӳрех никама та пĕлтерместĕп, терĕ.

Калаçса пынипе, эпир паром пристань çумне пырса тăнине те сисмен. Ытти хĕрачасем халăхпа хутшăнса кайнă та тухнă чухпĕри те курăнмарĕç. Вара çырана тухсан тин пĕр çĕре пухăнтăмăр. ăшăхрах вырăн шыраса, чылай аналла антăмăр. Пирĕн пурин те кăмăлсем савăк: пĕрисем юрлаççĕ, теприсем шӳтлесе кулаççĕ, хăйăр çинче сиккелесе илеççĕ, пĕр-пĕрине хуса çитмелле чупаççĕ.

Часах эпир çав тери илемлĕ вырăна çитрĕмĕр. Лутра ешĕл тĕмĕсем çине кĕпесене хывса çакрăмăр та, вĕри хăйăр çине тăсăлса выртрăмăр. Хăшĕсем тӳрех шыва кĕресшенччĕ, анчах эпĕ вĕсене чартăм, тарласа килнĕ хыççăн ытла тӳрех шыва кĕме юрамасть, терĕм.

Чăнах та ĕнтĕ Атăлĕ хăйĕн илемĕпе чуна илĕртет. Хĕвел тӳрĕ пăхнăран Атăл çийĕ вĕçĕ-хĕррисĕр чупакан вĕтĕ хумсемпе ялкăшса вылянать.

Эпир нумаях тăхтаса тăраймарăмăр, шавласа, шыва чăмпăлтаттарса кĕрсе кайрăмăр та вăрахчен тухмарăмăр. Ишме пĕлекенсем шаларах та кĕрсе кайрĕç. Пĕр-пĕринпе ăмăртса ишетпĕр, чăматпăр, вылямалла шывпа сирпĕтетпĕр. Неля çеç «ы-ы-ых, сивĕ!» тесе пĕр вырăнтах тăрать. Надьăпа Таня ăна та хăйсем пекех выляттарасшăн, ун патне шыв айĕн чăмса пычĕç те ăна малалла тĕртсе ячĕç. Вăл вырăнта шăпах чылай тарăн лакăм пулнă иккен. Неля «а-а! а-а-й!» теме çеç ĕлкĕрчĕ, унтан çавăнтах шыв тĕпнелле путрĕ. Унăн аллисем кăна, темрен ярса тытас пек, вĕлт-вĕлт туса çиелте вылянса юлчĕç.

Çакна курсан, эпĕ нимĕн шухăшласа тăмасăр, тӳрех ун патнелле ишрĕм. Юрать-ха, Неля ытлашши

катара пулмарӗ, манран виҫ-тӑват метрта ҫеҫчӗ вӑл. Эп Неля путнӑ тӗле ҫитсен, унӑн пуҫӗ ман умрах тепӗр хут курӑнса кайрӗ. Вара ҫавӑнтах эпӗ ӑна ҫӳҫӗнчен ярса илтӗм те ӑшӑх ҫӗрелле туртса тухрӑм.

Хӗрачасем пурте хӑраса кайса шывран тухса тӑчӗҫ. Неля ҫӑвара кӗрсе тулнӑ шывне хӑсса, сурса кӑларать, сӑмсине шӑнкартать. Эпир ӑна ал шӑллипе шӑлса типӗтетпӗр. Хӑлхисене кӗнӗ шыва кӑларма пуҫне тайӑлтарса хӑрах ура ҫинче сикме хушатпӑр.

Неля йӗркене кӗрсе ҫитсен тин лӑплантӑмӑр. Нельӑна тӗртсе янӑшӑн хӗрачасем Надьӑпа Таньӑна ятлаҫма тытӑнчӗҫ.

Тепрехинче илсе килместпӗр сире, хулигансем эсир! — тесе кӑшкӑраҫҫӗ.

— Ара, эпир кун пек пуласса шухӑш ламан-ҫке... — тӳрре тухма тӑрӑшрӗҫ лешсем. — Вылямалла ҫеҫ тӗртрӗмӗр эпир... Неля ишме пӗлет-ха, тесе шутларӑмӑр. Вӑл пӗр кун Атӑл урлӑ та ним мар ишсе каҫатӑп, терӗ те... Ҫапла каларӑн вӗт, Неля, ас тӑватӑн-и? Эпир ӗнентӗмӗр сана...

— Каларӑм ҫав,— терӗ те Неля, хӑй ҫавӑнтах лӗр-р... макӑрса ячӗ.

— Мӗн пулчӗ сана, Неля? Ма макӑратӑн? — ыйтрӑм эпӗ.

— Мана... мана нимӗн те пулман. Эпӗ ишме пӗлетӗп тесе улталарӑм сире. Тӗрӗ тӗрлеме пӗлетӗп тесе те суйрӑм. Пирӗн атте те Совет Союзӗн Геройӗ мар, анне те артисткӑ пулман... Пӗтӗмпех, пӗтӗмпех суятӑп эпӗ, анчах темшӗн суятӑп, хам та пӗлместӗп...— вӑл тата хытӑрах макӑрса ячӗ.

Хӗрачасем, тӗлӗнсе кайса, ним чӗнмесӗр, пӗр-пӗрин ҫине пӑхкаласа тӑчӗҫ.

— Анчах малашне эпĕ ĕмĕрне те пĕр сăмах та... тĕрĕс маррине каламастăп...— нăшăкларĕ Неля. — Суймастăп! Пионерла тупа туса калатăп...

— Ĕненетпĕр сана, Неля, — терĕм эпĕ, ăна хĕрхенсе. — Ĕнтĕ санăн чуну тинех тасалчĕ. Эсĕ малашне чăн-чăн пионер пуласса шанатпăр...

Лазарева, А. Çĕнĕ хĕрача : [калав] / А. Лазарева // Чăваш литературин антологийĕ. – Шупашкар, 2015. – [Т. 4] : Ача-пăча валли çырнă хайлавсем. – С. 152-154.